

פרשת וילך

(א) וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל. ר' חזקיה פתח, (א) מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם וגו', זכאין אינון ישראל, דקב"ה אתרעי בהו, ובגין דאתרעי בהו, קרא לון בנין * בוכרין קדישין, אחין א כביכול, נחת לדיירא עמהון. הה"ד, (ב) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ובעא לאתקנא להו כגוונא דלעילא, ושארין עלייהו שבעה ענני יקר, שכנתיה אזלא קמייהו, הה"ד (ג) וי' הולך לפניהם יומם.

(ב) תלת אחין קדישין אזלין ביניהו, ומאן אינון. משה, אהרן, ומרים. ובזכותהו, יהב לון קב"ה, מתנן עלאין. ב כל יומי דאהרן, לא אעדו ענני יקר מישראל. והא אוקמוה, ג דאהרן דרועא ימינא דישראל הוה. והיינו דכתיב, (ד) וישמע הכנעני מלך ערד וגו', כי בא ישראל דרך האתרים וגו'. כב"ג דאזיל בלא דרועא, וסמיך גרמיה לכל אתר, וכדין וילחם בישראל וישב

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(א) (ישעיה סג) ב"א קצו צ"ב. (ב) (שמות כה) א ל"ג כביכול. ב מוסיף והא אתמר כל. ג מוסיף חיי שרה נו צ"א. (ג) (שמות יג) בשלח ז צ"ע. בגין דאהרן. (ד) (במדבר כא) אמור צה צ"ח.

משה אהרן ומרים

הסולם

מאמר

ומרים. ובזכותם נתן להם הקב"ה מתנות עליונות. כל ימיו של אהרן לא סרו ענני כבוד מישראל. והרי העמדנו שאהרן הוא זרוע ימין של ישראל, והיינו שכתוב, וישמע הכנעני מלך ערד וגו', כי בא ישראל דרך האתרים. וגו'. דרך אתרים פירושו, שישראל היו כאדם ההולך בלי זרוע, וסומך עצמו בכל מקום ומקום. כי אתרים פירושו מקומות. ואז, וילחם בישראל וישב ממנו שבי. שזה היה, משום שהיו בלי זרוע ימין. בוא וראה, אהרן היה זרוע ימין של הגוף, שהוא ת"ת, ועל כן כתוב מוליך לימין משה זרוע תפארתו, ומי הוא, הוא אהרן. שהוא זרוע הימין של תפארת.

(א) וילך משה וידבר וגו': ר' חזקיה פתח, מוליך לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם וגו'. אשריהם ישראל, שהקב"ה רצה בהם. ומשום שרצה בהם, קרא אותם בנים בכורים קדושים, אחים. כביכול, ירד לדור עמהם. ז"ש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ורצה לתקנם כעין של מעלה, והשכין עליהם שבעה ענני כבוד, ושכינתו הולכת לפניהם. ז"ש, וה' הולך לפניהם יומם.

מאמר משה אהרן ומרים
(ב) תלת אחין קדישין וכו': ג' אחים קדושים הלכו ביניהם, ומי הם. משה אהרן (דפרי דף רס"ג ע"א * דף רס"ג ע"ב)

וילך

ממנו שבי, בגין דהוו בלא דרועא ד ימינא. ת"ח, אהרן דרועא ימינא דגופא הוה. ועל דא כתיב, (ה) מוליך לימין משה זרוע תפארתו. ומאן איהו. אהרן. (ג) וילך משה, מאי וילך, לאן הלך. אלא וילך, כגופא בלא דרועא. כד"א, (ו) וילכו בלא כח לפני רודף. דהא מית אהרן דרועא ימינא, ובעא לאסתלקא גופא.

(ד) ד כל יומי דמשה, אכלו ישראל לחם מן השמים. כיון דאתא יהושע, מה כתיב (ז) וישבות המן ממחרת וגו'. ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. מה בין האי להאי. אלא דא מלעילא. ודא לתתא. ה כל ו זמנא דמשה, אשתכח גופא דשמשא שליט, ונהיר לעלמא. כיון דאסתלק משה, אתכנש גופא דשמשא, ונפיק גופא דסיהרא.

(ה) כתיב (ח) אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו', הכי אוליפנא, כיון דאמר קב"ה למשה (ט) הנה מלאכי ילך לפניך, אמר משה, ומה (א) קסטיפא דשמשא דיתכניש, וידבר סיהרא, גופא דסיהרא לא בעינא. אם אין פניך הולכים, גופא דשמשא בעינא, ולא דסיהרא. כדן גופא דשמשא אתנהיר, ואתעביד משה, כגוונא דגופא דשמשא קמייהו דישראל. כיון דאתכניש משה, אתכניש שמשא, ואתנהיר סיהרא, והוה יהושע משתמש לנהורא דסיהרא. ווי להווא כסופא.

מסורת הוהר

חלופי גרסאות

ד מוסיף ימינא וע"ד אצטריכו ישראל למגדר גדר עליה הה"ד וידר ישראל גדר לה ויאמר אם נתן תתן וגו'. ד מוסיף כל יומי דמשה שמשא נהיר בעלמא כל. ה מוסיף מכאן אוליפנא כל. ו אתר.

(ה) (ישעיה סג) לעיל אות א צ"א. ו (איכה א) ויצא כד צ"ד תקוני זחר בהקדמה ד: יג. תייט מ. תכ"ב סח. תניה פט. ז (יהושע ה). ח (שמות לג) משפטים קכז צ"ג. ט (שם לב) משפטים עג צ"צ.

דרך אמת א] זוהר ניצוץ חשמש והוא מדת משה.

מאמר

הסולם

משה אהרן ומרים

יהושע. וע"כ נפסק לחס מן השמים ויאכלו מעבור הארץ, שהוא מלכות.

מאמר משה שלטנותא דשמשא, יהושע — דסיהרא (ה) כתיב אם אין וגו': כתוב, אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה ובמה יודע אפוא וגו'. כך למדנו, כיון שאמר הקב"ה למשה, הנה מלאכי ילך לפניך. אמר משה, ומה זה, שהנהגת השמש תאסוף שהיא הנהגת ז"א, והלכנה תנהג, איני רוצה. בגוף הלכנה, בהנהגת המלכות. שנקראת מלאך, ואמר לז"א, אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. גוף השמש אני רוצה, שהוא ז"א, ולא הלכנה, שהיא מלכות. או האיר גוף השמש, ונעשה משה כעין גוף השמש לפני ישראל כיון שנאסף משה, נאסף השמש, והאירה הלכנה, והיה יהושע משתמש לאור הלכנה. אוי לאותה בושת. ויאמר

(ג) וילך משה מאי וכי: שואל, וילך משה, מהו וילך, אנה הוא הלך, ומשיב, אלא וילך, פירושו שאלך כגוף בלי זרוע. כש"א, וילכו בלי כח לפני רודף. כי מת אהרן, שהוא זרוע ימין, והגוף, שהוא משה, רצה להסתלק מחמת זה.

(ד) כל יומי דמשה וכי: כל ימיו של משה, אכלו ישראל לחם מן השמים. כיון שבא יהושע, מה כתוב, וישבות המן ממחרת וגו', ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. מה בין זה לזה, בין מן, ובין לחם מן הארץ. אלא זה המן הוא מלמעלה, מן השמים, שהוא ז"א, וזה, לחם מן הארץ, הוא מלמטה, מן המלכות הנקראת ארץ. כל זמן שהיה נמצא משה, היה שולט גוף השמש, שהוא ז"א, ומאיר לעולם. כיון שנסתלק משה, נסתלק גוף השמש, ויצא גוף הלכנה, שהוא המלכות שהיא בחינת (דפו"י דף רס"ג ע"ב)

(ו) ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה וגו'. היינו דא"ר אלעזר, ארבעין שנין נהיר שמשא לון לישראל, ואתכניש לסוף ארבעין ז שנין, ונהיר סיהרא. אר"ש ה ודאי הכי הוא, היינו דכתיב : ויש נספה בלא משפט והא אתעררו חברייא. ואנן נוקים ליה לקרא, אבל על מה דאתעררו חברייא כלא הוא אצטריך לעלמא, ט לתועלתא דב"ג, דיתכנש עד לא מטון יומי.

(ז) ת"ח, והא אתמר, דכל רוחין דנפקין מלעילא, דכר ונוקבא נפקי, ומתפרשן. ולזמנין תפוק נשמתא דנוקבא, עד לא נפקת דכר, דהוא בר זוגה. וכל זמנין דדכורא לא מטא זמניה לאזדווגא בהדי נוקביה, ואתי אחרא ואתנסיב בהדה, כיון דמטא זמנא דהאי ט לאזדווגא, כד אתער צדק בעלמא, למפקד על חובי עלמא, כניש ליה להאי אחרא, דהוה נסיב בהדה, ואתי אחרא ונטיל לה. ועל דא קשין זווגין קמי קב"ה.

(ח) וכל דא בגין דסרח דכורא עובדוי, ואע"ג דלא סרח כ"כ עובדוי בחטאיה, אתכניש בההוא זמנא, עד לא מטון יומי, דלא עביד הכי במשפט וועליה כתיב, ויש נספה בלא משפט. ואערע ביה דינא דצדק בחובוי. בגין דמטא זמניה דאחרא, ונסיב לה, דהא דידיה היא.

(ט) א"ל ר"א, ואמאי, יפריש לון קודשא בריך הוא, וייתי אחרא ויהיב

מסורת הזוהר

חלופי גרסאות

(ו) תרומה רצא צ"ק. (כ) (משלי יג) ויקהל יא צ"ב. ז ל"ג שנין. ח ל"ג ודאי הכי הוא. ט לגלאה לביג. י ל"ג מן ולזמנין עד וכל זמנין. כ זוגא. ל ל"ג ועליה כתיב יש נספה בלא משפט.

מאמר

הסולם

י"שה שלטנותא דשמשא, יהושע — דסיהרא

(ו) ויאמר וגו' מאה ועשרים שנה וגו': היינו שא"ר אלעזר ארבעים שנה האיר השמש לישראל ונאסף לסוף ארבעים שנה, והאירה הלבנה, ע"כ אמר לא אוכל עוד לצאת ולבא וגו'. כי הגיע זמן שליטת הלבנה, שהיא בחינת יהושע. א"ר שמעון, ודאי כך הוא, היינו שכתוב, ויש נספה בלא משפט, וכבר העירו החברים, ואנחנו נעמיד הכתוב, אבל על מה שהעירו החברים, הכל הוא צריך לעולם לתועלת האדם, שיסתלק מטרם שיבא זמנו. דהיינו שנספה בלא משפט, כמ"ש לפנינו.

(ז) ת"ח והא אתמר וכו': בוא וראה. הנה למדנו, שכל רוחות היוצאים מלמעלה יוצאים זכר ונקבה, ונפרדים בבואם לעולם הזה להתלבש בגופים. ולפעמים תצא לעולם נשמה של הנקבה מטרם שיצאה הנשמה של הזכר שהוא בן זוגה, ובכל פעם, שהזכר עוד לא הגיע זמנו להתחבר עם הנקבה שלו, ובא אחר, שאינו בן זוגה, ונשא אותה, כיון שהגיע זמנו של זה, שהוא בן זוגה, להתחבר, הנה

(ח) וכל דא בגין דא עובדוי, וכל זה הוא, אם קלקל הזכר שאינו בן זוגה, את מעשיו, אז נוטלים אותו מן העולם, בשעה שהגיע זמן של בן זוגה לקחתה. ואע"פ שלא קלקל מעשיו כל כך בעונותיו, שיהיה מחויב למות במשפט, מכל מקום, הוא נפטר באותו זמן מטרם שמגיע זמנו למות ולא נעשה כך, על פי משפט. ועליו כתוב ויש נספה בלא משפט. ופוגשים בו דינים דצדק, שהוא מלכות של מדת הדין, בעונותיו. משום שהגיע זמנו של האחר, שהוא בן זוגה לישא אותה, כי שלו היא. ואע"פ שע"פ משפט, אינו מחויב למות.

(ט) א"ל ר"א ואמאי וכו': א"ל ר' אלעזר, ולמה הוא מת, יפריד אותם הקב"ה

ליה. אמר ליה דא הוא תועלתא דבר נש, וטיבו דעביד עמיה, דלא חמי אתתיה בידא אחרא. ות"ח, אי נ האי * לא כשרן עובדוי, אע"ג דדיליה היא ההיא אתתא, לא אתדחי האי אחרא מקמיה.

(י) ת"ח, שאול מלכא נטל ס מלכו. בגין דעד לא מטא זמניה דדוד להאי. דהא מלכו הוה ודאי דדוד, ואתא שאול ונטיל ליה. כיון דמטא זמניה דדוד למירת דיליה, כדין אתער ע צדק וכניש ליה לשאול בחובוי, ואתדחי מקמי דוד, ואתא דוד ונטל דיליה.

(יא) ואמאי לא פ אעדי קב"ה לשאול ממלכו, ולא ימות. אלא טיבו עבד קב"ה עמיה, דכניש ליה במלכותא, ולא יחמי עבדיה שליט עליה, ונטיל צ מה דהוה דיליה בקדמיתא. כך האי. בג"כ, בעי ב"נ למבעי רחמי קמי קב"ה, כד אודווג, דלא יתדחי מקמי אחרא.

(יב) כתיב, ויאמר יי אלי רב לך אל תוסף דבר אלי וגו' והא אוקימנא, אמר ליה קב"ה למשה משה, תבעי ק לאחדשא עלמא, חמית מן יומך שמשא פלח לסיהרא. חמית מן יומך דישלוט סיהרא בעוד דשמשא קיימא. אלא הן קרבו ימיך למות קרא את יהושע, יתכניש שמשא, וישלוט סיהרא. ולא עוד, אלא אי אנת תיעול לארעא, יתכניש סיהרא מקמך, ולא ישלוט. ודאי שולטנותא דסיהרא מטא, ולא תשלוט בעוד דאנת קיימא בעלמא.

מסורת הזהר

(ז) (דברים ג) לעיל ואתחנן אות טו צ"י.

חלופי גרסאות

ח מימי. נ הכי. ס מוסיף מלכו אמאי. ע מוסיף צדק מלכותא דלעילא. פ יעדי. צ ל"ג מה; ההוא ול"ג מה דהוה. ק לאתחדשא; לאכחשא.

מאמר

הסולם

משה שלטנותא דשמשא, יהושע — דסיהרא

שלא יראה את עבדו ששולט עליו, ולוקח מה שהיה שלו מתחילה. כך זה שנשא בת זוגו של חבירו, והגיע זמנו של חבירו לישא אותה, אוסף את נשמתו ואח"כ נתן אשתו לבן זוגה, כדי שלא יראה אשתו ברשות אחר. משום זה צריך האדם לבקש רחמים מהקב"ה כשהוא נושא אשה, שלא ידחה מפני אחר.

(יב) כתיב ויאמר ה' וגו': כתוב, ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי וגו'. והעמדתו, אמר הקב"ה למשה, משה אתה רוצה שישתנה העולם, ראית מימיך שהשמש יעבוד אל הלבנה, ראית מימיך שהלבנה תשלוט בעוד שהשמש נמצא. אלא, הן קרבו ימיך למות קרא את יהושע. יאסוף השמש ותשלוט הלבנה. ולא עוד, אם אתה תכנס לארץ תאסוף הלבנה בשבילך, ולא תוכל לשלוט. ודאי שליטת הלבנה הגיעה, שהוא יהושע, ואינה יכולה לשלוט כל עוד שאתה נמצא בעולם.

קרא

זה מזה, ויבא אותה שהוה בן זוגה וישא אותה. אמר לו, זה הוא לתועלת האדם, וחסד הוא עושה עמו, כדי שלא יראה אשתו ברשות אחר. וכוא וראה, אם זה שהוה בן זוגה, אין מעשיו כשרים, אז אע"פ שאשה זו שלו היא, מכל מקום אינו נדחה האחר, שאינו בן זוגה, מפניו.

(יוד) ת"ח שאול מלכא וכו': בוא וראה, שאול המלך לקח המלוכה, משום שעוד לא הגיע זמנו של דוד לזה. כי המלוכה היתה ודאי של דוד, וע"כ בא שאול ולקח אותה. כיון שהגיע זמנו של דוד לרשת את שלו, אז נתעורר צדק ואסף את שאול בעונותיו, ונדחה מפני דוד, ובא דוד ולקח את שלו.

(יא) ואמאי לא אעדי וכו': ולמה לא הסיר הקב"ה את שאול מן המלוכה, לתת אותה לדוד, ולא היה צריך למות. ומשיב, אלא חסד עשה הקב"ה עמו, שאסף נשמתו בעודו במלכותו.

(דפו"י דף רפ"ג ע"ב *) דף רפ"ד ע"א

(יג) ^ח קרא את יהושע וגו'. ומאי קאמר הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וגו'. ולא אשכחנא, דפקיד קב"ה ליהושע, אלא למשה, דא"ל למשה כל האי, דכתיב ^ט ועזבני והפר את בריתי, וחרה אפי בו ביום ההוא. ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, אי הכי מהו ואצונו.

(יד) אלא קרא אמר, הנך שוכב עם אבותיך, אמר ליה קב"ה למשה, אע"ג דאנת תשכוב עם אבהתך, הא אנת קיימא תדיר לאנהרא לסיהרא. כמה דשמשא, דאע"ג דאתכניש, לא אתכניש אלא לאנהרא לסיהרא. וכדין אנהיר לסיהרא, כד אתכניש. ועל דא, הנך שוכב לאנהרא, ודא הוא ואצונו. וכדין ר אתבשר יהושע לאתנהרא, ועל דא כתיב, הנך שוכב עם אבותיך, ^ט לאנהרא ליהושע, ודא הוא וצו את יהושע וחזקהו. וצו את יהושע ^ח כלהו ^א לאנהרא.

(טו) ^ב כי אתה תבא, ולבתר תביא מה בין האי להאי. אלא חד תבא, לבשרא ליה דייעול לארעא, ויתקיים בה. וחד תביא, לבשרא ליה שלטנותא על ישראל, ואתבשר על קיומא דגרמיה, ואתבשר על שלטנו דישראל.

(טז) ^ר שמעון פתח, ^ט מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק וגו', ווי לון לבני נשא, לאינן דלא משגחין ולא משתדלין ביקרא דמאריהון, ולא מסתכלין בקדושא עלאה, לאתקדשא בהאי עלמא, למהוי קדישין בעלמא

מסורת הזוהר

הלופי גרסאות

(ח) תרומה רצא צ"ר. (י) ויקרא קכו צ"ת. (ט) (ישעיה כד) שלח אות שלג צ"ו.
 ר אתקשר; אתכשר. ^ט ל"ג מן לאנהרא עד וצו את יהושע כלהו. ת ל"ג כלהו. א מוסיף לאנהרא וע"ד כתיב ושכבת אבותיך. ב מוסיף ויצו את יהושע וגו' כ"י.

מאמר

הסולם

משה שלטנותא דשמשא, יהושע — דסיהרא

שמאיר ללבנה. ונמצא שאז נתבשר יהושע להאיר, וע"כ כתוב, הנך שוכב עם אבותיך, דהיינו להאיר ליהושע, וזהו וצו את יהושע וחזקהו. וצו את יהושע, הכל הוא, להאיר אליו. (טו) ^ט כי אתה תבא: ואח"כ כתוב כי אתה תביא, מה בין זה לזה, ומשיב, אלא תבא אחד הוא לבשרהו שיכנס לארץ ויתקיים בה, ותביא אחד הוא לבשרהו את הממשלה על ישראל. ונמצא שנתבשר על ב' דברים, נתבשר על קיום עצמו בארץ ישראל, ונתבשר על הממשלה על ישראל.

מאמר מכנף הארץ זמירות שמעון (טז) ^ר שמעון פתח וכו': ^ר שמעון פתח. מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק ואמר רזי לי רזי לי רזי לי רזי לי בגדים בגדו וגו'. אוי להם לבני אדם שהם אינם משגיחים ואינם עוסקים בכבוד אדונם, ואינם מסתכלים בקדושה העליונה, להתקדש בעולם הזה, להיות קדושים בעולם הבא. מכנף הארץ, זהו כפות עליונה

(יג) קרא את יהושע וגו': קרא את יהושע התיצבו באהל מועד ואצונו וגו'. ומה אמר, הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וגו' ולא מצאנו שיצוה הקב"ה ליהושע, אלא למשה, כי כל זה אמר למשה, שכתוב, ועזבני והפר את בריתי, וחרה אפי בו ביום ההוא, ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם. שכל זה נאמר למשה, ואם כן מהו, ואצונו, שהרי לא צוה אותו כלום.

(יד) אלא קרא אמר וכו': ומשיב, אלא הכתוב אמר, הנך שוכב עם אבותיך. אמר הקב"ה למשה, אע"פ שאתה תשכב עם אבותיך, הרי אתה עומד תמיד להאיר אל הלבנה, דהיינו יהושע, שהוא בחינת לבנה, שהיא מלכות, כמו השמש אע"פ ששקע לא שקע אלא להאיר אל הלבנה, כי אז אחר ששקע הוא מאיר ללבנה, ועל כן הנך שוכב להאיר, וזהו ואצונו. כי עם הסתלקות משה, הוא מאיר דברי ה' אל יהושע. כמו השמש אחר הסתלקותו (דפ"י דף רפ"ד ע"א)

דאתי. מכנף הארץ, דא כסותא עלאה קדישא. זמירות שמענו, כד"א ט) נותן זמירות בלילה, זמירות תושבחן דכנסת ישראל, קמי קב"ה ג בלילה. בלילה: בזמנא דאיהי ד אודמנא ה ושכיחא לשבחא ליה לקב"ה ו ומשתעשע עם צדיקיא בגנתא דעדן.

יז) ואימתי. ז מפלגות ליליא ואילך. וכדין זמירות ה שמענו, תושבחן. וזמירות: כד"א ט) לא תזמור. וכתב צ) זמיר עריצים יענה, אעקרותא מאתרייהו כל אינון תקיפין, דהא כד עייל ליליא, כמה עריצים ב גרדיני נימוסין שכיחין בעלמא, אזלין ושייטן בעלמא לקטרגא. מפלגות ליליא ואילך, אתער רוחא חדא ואעקר לכלהו מאתרייהו, ואעבר לון דלא ישלטון. זמירות שמענו, תושבחן דכנסת ישראל בליליא, וכל דא למה. צבי לצדיק, לאזדווגא בזווגא חדא ט דקודשא בריך הוא, * ולא תקדשא בקדושה חדא.

יח) ואומר רזי לי רזי לי, דא הוא רזא עלאה. דא הוא רוח קדישא, אבל אוי לי על כ דרא, ועל עלמא, בוגדים בגדו, דכלהו משקרן ביה, משקרן בהו בגרמיהו, ולא די דמשקרן ג בגרמיהו, אלא אינון בנין דאולידו מתשקרן בהווא שקרא דלהון, ואשתכחו פגימין לעילא ותתא. יט) כיון דאסתכל ישעיהו בהאי, כניש לאינון דחלין חטאה, ואוליף לון ארח קדישא לאתקדשא בקדושה דמלכא, ולאשתכחא בנייהו קדישין.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ט) (איוב לה) תרומה רפב צ"ר. פ) (ויקרא כה) ג מוסיף בלילה בגלותא. ד אודמנא; מוסיף אודמנא בהר ה ארת טו. צ) (ישעיה כח) אחרי מות נג צ"י. דקב"ה. ה דשכיחא. ו מוסיף בלילה [בגלותא בלילה] בזמנא דאיהי אודווגא ומשתעשע. ז מוסיף מפלגות דרך אמת ב] בארתיו לעיל בכמה מקומות. ו גוי מפלגות. ח בלילה. ט לקדושא. י רוא. כ דא; דמומרי. ל מוסיף בגרמיהו ממש.

מכנף הארץ זמירות שמענו

הסולם

מאמר

דהיינו שהמלכות רוצה להזדווג בזווג אחד עם הקב"ה, ולהתקדש עמו בקדושה אחת. צבי הוא לשון רצון. לצדיק הוא יסוד. יח) ואומר רזי לי רזי לי: רזי לי זה הוא סוד עליון, כי רז פירושו סוד. רזי לי הב', זהו להמשיך רוח קדוש. כלומר שזווג הקב"ה ושכינתו בחצות לילה הוא סוד עליון. ואם האנשים למטה מתקדשים אז בזווגם, ומכוונים בזה, הם ממשיכים רוח קדוש. אבל אוי לי על הדור ועל העולם בוגדים בגדו. שכולם משקרים בו דהיינו שמכחישים השגחה העליונה משקרים בעצמם, שאינם מתקדשים בשעת הזווג, ולא די שמשקרים בעצמם, אלא הבנים שמולידים יהיו משקרים מחמת השקר שלהם שבעת הזווג, שהיה בלי קדושה עליונה, ונמצאים פגומים למעלה ולמטה. יט) כיון דאסתכל ישעיהו וכו': כיון שנסתכל ישעיהו בזה, קבץ כל יראי חטא, ולימד אותם דרך הקדוש איך להתקדש בקדושת

עליונה הקדושה, דהיינו המלכות. זמירות שמענו, כמ"ש נותן זמירות בלילה, דהיינו הזמירות והתשבחות של כנסת ישראל, שהיא המלכות, לפני הקב"ה, שהוא ז"א, בלילה. בלילה, פירושו, בזמן שהיא מוכנת ונמצאת לשבח את הקב"ה, ומשתעשעת עם הצדיקים בגן עדן. יז) ואימתי מפלגות ליליא וכו': ומתי, היא מוכנת לשבח את הקב"ה. הוא מחצות לילה והלאה. ואז זמירות שמענו. דהיינו תשבחות. זמירות, פירושו, כש"א, לא תזמור. וכן כתוב, זמיר עריצים יענה. שפירושה עקירת כל אלו העריצים ממקומם. כי כשהלילה נכנס כמה עריצים חוקרי דין שכיחים בעולם, הולכים ומשוטטים בעולם לקטרג. מחצות לילה והלאה, נתעורר רוח אחד ועוקר את כולם ממקומם ומעבירם שלא ישלטו. זמירות שמענו, היינו תשבחות של כנסת ישראל להקב"ה בלילה. וכל זה למה, צבי לצדיק, (דפרי" דף רס"ד ע"א * דף רס"ד ע"ב)

כיון דאתקדשו אלין, אינון בנין דאולידו אקרון על שמיה. ההי"ד (ק) הנה אנכי והילדים אשר נתן לי יי לאותות ולמופתים בישראל, דפרישן משאר עמין.
 (כ) ה ד"א מכנף הארץ זמירות שמענו, בשעתא דעאלו ישראל לארעא, וארון קיימא קדישא קמייהו, שמעו ישראל דמסטרא חד דארעא, תושבחן וחדו וקל מזמרי עלאי, נ דמזמרי בארעא, כדין צבי לצדיק, תושבחא דמשה הוה בההיא שעתא, דבכל אתר דארון, הוה שארי בארעא, הוה שמעי קלא דאמרי, (ה) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. אבל אוי לי דבוגדים בגדו, דזמינין ישראל לשקרא בקב"ה, ולא תעקרא מארעא זמנא חדא. ובגין דאתאחדו בינייהו שקרא דלהון, יתעקרון זמנא תניינא, עד דישתלים חובייהו בארעא אחרא.
 (כא) (ו) לקוח את ספר התורה הזה וגו'. הא אוקימנא מלי. אלהיכם. אלהיך. אל. אלהינו.

(כב) דאמר ר' אבא אמר ר' יהודה, מאי דכתיב (ח) כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. אדמת קדש ודאי, דהיינו ארץ החיים. אשר אתה עומד עליו, עליו ודאי, היינו בקדמיתא, וכ"ש לבתר. תאנא, אמר ר' יוסי, כתיב והיה שם בך לעד, לעד ודאי דיסהיד סהדותא.
 (כג) תלתא אינון דקיימו בסהדותא לאסהדא, ואלין אינון: באה

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

(ק) (ישעיה ח). (דברים ד) יתרו קה צ"ע. מ ל"ג ד"א. נ די מזמרי. ס בדפו"י כתבו פרשת (דברים לא). (ת) (שמות ג) בשלח קטו צ"ג. הקהל דא אתמר בו והיה אם שמוע.

ג אינון דקיימי בסהדותא

הסולם

מאמר

התורה הזוהר ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם וגו'. הוקשה לו, למה אמר ה' אלקיכם ולא אמר ה' אלקיניו. ומשיב כבר העמדנו הדברים בכמה מקומות, את הטעם של השמות אלקיכם, אלקיך, אל, אלקיניו. כנ"ל.

בקדושת המלך, בשעת הזווג, כדי שבניהם יהיו קדושים. כיון שאלו נתקדשו, נקראו הבנים שהולידו על שמו. ז"ש, הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ה' לאותות ולמופתים בישראל. דהיינו שנבדלים משאר העמים.

(כב) דאמר ר' אבא וכו': דאר"א אמר ר' יהודה, מ"ש כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. אדמת קדש ודאי, דהיינו ארץ החיים. שהיא המלכות. אשר אתה עומד עליו, עליו ודאי. והיינו בתחילה ומכל שכן אחר כך. למדנו אמר ר' יוסי כתוב, והיה שם בך לעד. לעד ודאי, שיעיד עדות.

(כ) ד"א מכנף הארץ וכו': פירוש אחר מכנף הארץ זמירות שמענו, בשעה שנכנסו ישראל לארץ וארון הברית הקדוש לפניהם, שמעו ישראל, מצד אחד שבארץ, תשבחות ושמחה וקול מזמרים עליונים שמזמרים בארץ. אז צבי לצדיק, שהתשבחות היו בשעה ההיא אל משה כי צבי הוא לשון פאר ושבח, לצדיק, הוא משה. שבכל מקום שהארון היה שורה בארץ, היו שומעים קול שאומר, וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. אבל אוי לי בגדים בגדו, שעתידים ישראל לבגוד בהקב"ה ולעקרו מן הארץ פעם אחת. ומשום שהשקר נתאחו ביניהם יתעקרו פעם שנית מן הארץ עד שישתלמו עונותיהם בארץ אחרת.

(כג) תלתא אינון דקיימו וכו': ג' הם הנמצאים בעדות להעיד, ואלו הם, באר של יצחק, הגורל, והאבן אשר שם יהושע. ושירה זו יותר מהכל. שנאמר למען תהיה לי השירה הזאת לעד וגו'. א"ר יצחק אם כן ארבעה הם. אמר לו, ודאי כן הוא. אבל בגורל לא כתוב בו עדות.

מאמר ג' אינון דקיימי בסהדותא
 (כא) לקוח את ספר וגו': לקוח את ספר (דפו"י דף רפ"ד ע"ב)

דיצחק, גורל, ואבנא דשוי יהושע, ודא שירתא, סהדותא יתיר מכלא. אמר ר' יצחק אי הכי ארבע אינון. אמר ליה ודאי, אבל גורל לא כתיב ביה סהדותא. (כד) באר דיצחק מגלן. דכתיב א) בעבור תהיה לי לעדה וגו'. גורל, דכתיב ב) על פי הגורל תחלק נחלתו, דהוה אמר דא ליהודה, ודא לבנימין, וכן לכלהו. אבנא דיהושע, דכתיב ג) הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה. והכא, והיה שם כך לעד. וכתיב, וענתה השירה הזאת לפניו לעד, היא ודאי אסהידת בהו בישראל.

(כה) תאנא, א"ר אלעזר, מאי דכתיב וידבר משה וגו', את דברי השירה הזאת עד תומם. הכא אית לאסתכלא, מהו את דברי, את השירה הזאת מבעי ליה. ומהו עד תומם. אלא הכי תאנא ברזא ו' דמתניתין, כל אינון מלי דאמר משה, ג) כלהו מתגלפי בשמא דקב"ה, וכל אינון מלין הוו אתיין, וסלקין ונחתין, ומתגלפין תמן. וכל מלה ומלה הוה אתיין קמי משה לאתגלפא על ידי וקיימא קמיה. והיינו דכתיב עד תומם.

(כו) פ' ר' אבא אמר, את דברי השירה הזאת, שירה הזאת מבעי ליה; מאי קא רמיזא. אלא שירתא דקב"ה אמר, כד"א ד) שיר השירים אשר לשלמה, ז מלכא דשלמא כלא דיליה, והא אוקימנא מלי. ה) מזמור שיר ליום השבת, ו ליום השבת ממש. שיר דקב"ה ט אמר.

חלופי גרסאות

א) (בראשית כא.) ב) (במדבר כו) אמור פז צ"ס. ע דמלי. פ אמר ר"א כתיב. צ ל"ג מלכא דשלמא
ג) (יהושע כד.) ד) (שיר א) שמות קג צ"מ. ה) (תהלים
זב) ב"ב קצו צ"א. ש מוסיף אמר, שיר השירים אשר לשלמה
שיר דקב"ה. אמר והכא את דברי השירה הזאת שיר
דקב"ה אמר.

דרך אמת ג) כולם נחקקים בשם הקב"ה וכל התורה כולה שמותיו של הקב"ה.

מסורת הזוהר

שיר שירה

הסולם

מאמר

כולם היו נחקקים בשם הקב"ה. וכל אלו הדברים היו באים, ועולים ויורדים ונחקקים שם בשם הקב"ה, וכל דבר ודבר היה בא לפני משה להתחקק על ידו, ועמד לפניו. והיינו שכתוב את דברי השירה, כי כל דבר ודבר בא לפניו להתחקק. והיינו שכתוב עד תומם, דהיינו עד שנגמרו להתחקק בשם ה'.
(כו) ר' אבא אמר וכו': ר"א, את דברי השירה הזאת. שואל, שירה הזאת היה צריך לומר, ולא השירה, ומה רומזת ההי' ומשיב, אלא שירת הקב"ה אמר, כש"א שיר השירים אשר לשלמה, שהוא למלך שהשלום כולו שלו, שהוא הקב"ה. וכבר העמדנו הדברים. מזמור שיר ליום השבת, ליום השבת ממש, שהוא המלכות. שיר שהקב"ה אמר, ליום השבת, שהוא המלכות.

אלא

(כד) באר דיצחק מגלן וכו': באר של יצחק מאין לנו. כי כתוב, בעבור תהיה לי לעדה וגו'. גורל, שכתוב על פי הגורל תחלק נחלתו, שהיה אומר זה ליהודה וזה לבנימין, וכן לכולם. וע"כ אומר על פי הגורל. דהיינו שהגורל דבר. האבן של יהושע, שכתוב, הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה. וכו', והיה שם כך לעד. וכתוב וענתה השירה הזאת לפניו לעד. היא ודאי העידה בישראל.

מאמר שיר שירה

(כה) תאנא א"ר אלעזר וכו': למדנו א"ר אלעזר, מה שכתוב וידבר משה וגו' את דברי השירה הזאת עד תומם, כאן יש להסתכל, מהו את דברי, את השירה הזאת, היה צריך לומר. ומהו עד תומם. ומשיב, אלא כך למדנו בסוד המשנה, כל אלו הדברים שאמר משה,

(דפו"י דף רפ"ד ע"ב)

כז) אלא הכא אית לאסתכלא, התם שיר, והכא שירה. דא דכר, ודא נוקבא. ת והא תנינן, כל נביאי כלהו לגבי משה, כקוף בעינייהו דבני נשא, ואינון אמרו שיר, ומשה אמר « שירה. משה הוה ליה למימר שיר, ואינון שירה. *) אלא דא היא רזא דמלה, משה לגרמיה לא קאמר דא, אלא לישראל. כח) א"ל ר"ש, לאו הכי, אלא, משה ודאי מהכא אשתמודע, דאיהו בדרגא עלאה יתיר מכלא. משה סליק מתתא לעילא, ואינון נחתי מעילא לתתא. הוא סליק מתתא לעילא, כמה דתנינן מעלין בקדש ואין מורידין. משה סליק מתתא לעילא, דאמר שירה תושבחתא דמטרוניתא, דאיהי משבחת למלכא. ומשה ג במלכא אתאחד. ואינון נחתי מעילא לתתא, דאמרו שיר, דהוא שבחא ג דמשבחא מלכא למטרוניתא, ואינון במטרוניתא אתאחדו. ועל דא, בהאי אשתמודע שבחא דמשה, יתיר מכלהו. והיינו דכתיב, ז) אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליי, שירתא דמטרוניתא למאן. ליי. ובג"כ, ויכתוב משה את דברי השירה הזאת, וענתה השירה הזאת.

כט) וענתה השירה הזאת, וענו הדברים האלה מבעי ליה. אלא רזא דמלה כמה דאוקמינא, דכתיב ח) וארץ מתקוממה לו, ומשה בכלא אסתכל, ועל דא אמר שירה, בגין לאתאחדא מלין באתר דא, למהוי עלייהו דינא, דכתיב וענתה השירה הזאת לפניו. ולמה. דכתיב כי אני ידעתי את יצרו,

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ת מוסיף וכי והא. א מוסיף שירה, ומגלן דהאי נוקבא היא דכתיב וענתה השירה וגו'. ב בכלא. ג דמשבח.

ז) (שמות טו) בשלח סג צ"ה. ח) (איוב כ) בשלח עד צ"ה.

שיר שירה

הסולם

מאמר

שאמרו שיר, שהוא בחינת דכר, שהוא השבח שהמלך משבח את המלכה. והם נתאחדו במלכה. ונמצא השיר שלהם ממעלה למטה מז"א אל המלכות. וע"כ נודע בזה שבחו של משה שהוא יותר מכולם והיינו שכתוב, אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'. דהיינו, שירת המלכה. למי. לה'. ומשום זה, כתוב, ויכתוב משה את דברי השירה הזאת. וכן וענתה השירה הזאת.

כט) וענתה השירה הזאת : שזאל, וענו הדברים האלה, היה צריך לומר. ומשיב, אלא סוד הדבר כמו שהעמדנו. שכתוב, וארץ מתקוממה לו, שפירושו שהארץ היא המלכות מתקוממה לעשות דין באדם (כנ"ל יתרו אות שצ"ד) ומשה הסתכל בכל. וע"כ אמר שירה, שהיא בחינת המלכות כנ"ל כדי לתת לדברים אחיזה במקום זה, במלכות. שממנה יהיה עליהם הדין. שכתוב, וענתה השירה הזאת לפניו. ולמה. הוא שכתוב, כי אני ידעתי את יצרו

כז) אלא הכא אית וכר : אלא כאן יש להסתכל. שם אמר שיר. וכאן שירה, ששיר הוא זכר, ז"א, ושירה היא נוקבא, דהיינו מלכות. והרי למדנו, כל הנביאים כולם כלפי משה הם כקוף בעיני בני אדם. והם אמרו שיר, דהיינו שיר השירים. מזמור שיר ליום השבת, ומשה אמר שירה. משה היה לו לומר שיר, והם שירה. ומשיב, אלא זה הוא סוד הדבר, משה לא אמר זה לעצמו אלא בשביל ישראל.

כח) א"ל ר"ש לאו וכר : א"ל ר"ש אינו כן. אלא משה נודע מכאן ודאי שהיה במדרגה עליונה יתרה מכולם. משה עלה ממטה למעלה והם ירדו ממעלה למטה. הוא, משה, עלה ממטה למעלה, כמו שלמדנו, מעלים בקודש ואין מורידים. משה עלה ממטה למעלה, שאמר שירה שהיא תשבחה של המלכה, שהיא משבחת אל המלך. והתחיל במלכות. ומשה עצמו נתאחד בהמלך ונמצא ששירה, שלו עלתה ממטה למעלה. והם ירדו ממעלה למטה. (דפו"י דף רס"ד ע"ב *) דף רס"ה ע"א)

וכתיב כי ידעתי אחרי מותי וגו'. וכד תעבדו דא, ד מיד וענתה השירה הזאת לפניו לעד.

(ל) ת"ח, כתיב ט יגלו שמים עונו ולא יתיר, אבל וארץ מתקוממה לו. בהאי, דינא אתעביד למאן דאתעביד.

(לא) כתיב, י וידבר דוד ליי את דברי השירה הזאת. השתא תושבחתא דדוד הוא, בגין דאמר שירה מתתא לעילא, וזכה להאי ה דרגא, ולא אמר האי ו שירה, אלא בסוף יומי, דהוה בשלימו יתיר, ז מהאי שירה. כמה דתנינן, אל תאמן בעצמך עד יום מותך. והכא, אמאי זכה דוד למימר שירתא מתתא לעילא, בסוף יומי. דהוה בנייחא מכל סטרוי, דכתיב ט ביום הציל יי אותו מכף כל אויביו.

(לב) אר"ש, שירתא מעליא מכלא מאי היא. כמה דתנינן ברזא דמתניתין, במלין ובעובדא הכי ה נמי מתתא לעילא, ומעילא לתתא. ולבתר לכוונא בלבא, ולקשרא כלא בחד קשרא.

(לג) מנלן ממשה, בקדמיתא ט מתתא לעילא, ז כי שם יי אקרא. מאי אקרא. כמה דכתיב, ט ויקרא אל משה, דא שכינתא. לבתר, הבו גדל לאלהינו, דא מלכא עלאה. לבתר נחית בדרגוי . מעילא לתתא, דכתיב צדיק וישר. לבתר קשיר קשרא דמהימנותא ואמר, הוא, ודא הוא קשרא לכלא.

חלופי גרסאות

מסורת הזוהר

ט (שם) שם. י (ש"ב כב). כ (שם). ז (דברים) ד ל"ג מיד. ה ל"ג דרגא. ו ל"ג שירה. ז מוסיף מאי בשלימו יתיר מהאי ; ל"ג מהאי שירה. ח הוא. ט כתיב ול"ג מתתא לעילא. י עד הכא ול"ג מעילא.

שיר שירה

הסולם

מאמר

ימיו. הוא משום שאו היה במנוחה מכל צדדיו. שכתוב, ביום הציל ה' אותו מכף כל אויביו.

(לב) אר"ש שירתא מעלייא וכו': איר שמעון, שירה החשובה מהכל, מה היא. ומשיב, הוא כמו שלמדנו בסוד המשנה, שהעבודה צריכה להיות בדיבורים ובמעשה. בבי יחודין, ממטה למעלה וממעלה למטה (כנ"ל עקב אות ח'). כן כאן הוא המטה למעלה, וממעלה למטה, ואחר כך לכיון בלב ולקשר הכל בקשר אחד.

מאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל וגו' (לג) מנלן ממושה בקדמיתא וכו': מאין לבו זה ממושה, מתחילה אחר, ממטה למעלה, שאמר, כי שם ה' אקרא, מהו אקרא, הוא כמ"ש ויקרא אל משה, שזו היא השכינה ואח"כ אמר, הבו גדל לאלקיננו. זהו מלך העליון

יצרו. וכתוב, כי ידעתי אחר מותי וגו'. וכאשר תעשו את זה, מיד, וענתה השירה הזאת לפניו לעד. דהיינו שהמלכות תעניש אתכם.

(ל) ת"ח כתיב יגלו וגו': בוא וראה, כתוב, יגלו שמים עונו, שהוא ז"א שנקרא שמים, ולא יותר, אלא שמגלה העון בלבד. אבל וארץ מתקוממה לו, בזו, בארץ שהיא המלכות, נעשה הדין למי שנעשה.

(לא) כתיב וידבר דוד וגו': כתוב, וידבר דוד לה' את דברי השירה הזאת. עתה התשבחה היא של דוד משום שאמר שירה ממטה למעלה, ממלכות לז"א, כמו מטה. וזכה למדרגה ההיא לומר שירה ממטה למעלה. ולא אמר שירה זה אלא בסוף ימיו, שהיה בשלמות יתרה, משירה הוה, כמו שלמדנו, אל תאמן בעצמך עד יום מותך. וכאן למה זכה דוד לומר שירה ממטה למעלה בסוף (רפ"ו דף רפ"ה ע"א)

לד) בג"כ, בעי בר נש לסדרא שבחא דמאריה כהאי גוונא, כ בקדמיתא מתתא לעילא, לסלקא יקרא דמאריה, לאתר דשקיו דעמיקא דבירא נגיד ונפיק. לבתר כ לאמשכא מעילא לתתא, מההוא שקיו דנחלא, לכל דרגא ודרגא, עד דרגא בתראה, לאמשכא ברכאן לכלא, מלעילא לתתא. לבתר בעי לקשרא קשרא בכלא, קשרא דמהימנותא. ודא הוא ב"נ דאוקיר לשמא דמאריה, מ ליחדא שמא קדישא. ועל דא כתיב, ו כי מכבדי אכבד, כי מכבדי לעלמא נ דא, אכבד בעלמא דאתי.

לה) ובזוי יקלו, מאי ובזוי יקלו. דא הוא מאן דלא ידע ליחדא שמא קדישא, ולקשרא קשרא דמהימנותא, ולאמשכא ברכאן לאתר דאצטריך, ולאוקיר שמא דמאריה. וכל מאן דלא ידע לאוקיר שמא דמאריה, טב ליה דלא אברי. לו) א"ר יהודה, ובזוי יקלו, מאן דלא ידע לאוקיר למאריה, ולא אתכוון באמן, דתנינן גדול העונה אמן יותר מן המברך. והא אוקימנא קמיה דר"ש, דאמן, משיך ברכאן ממבועא למלכא, וממלכא כ למטרוניתא. ד ובאתוון גליפין דרבי אלעזר, מאלף למ"ם, וממ"ם לנו"ן. כיון דמטו ברכאן לנון, מתמן נגדין * ונפקין ברכאן לעלאי ותתאי, ומתפשטי בכלא. וקלא נפיק אתשקיו משקיותא דברכן, דאפיק פלניא עבדא דמלכא קדישא.

חלופי גרסאות

מסורת הזהר

ג) (ש"א ב) ויחי רסט צ"א. כ ל"ג בקדמיתא. ל מוסיף נגיד לאמשכא. מ ל"ג ליחדא שמיה. נ דין. ס מוסיף למטרוניתא דא כ"י. דרך אמת ד] ובאותיות החקוקים שצירף ר' אלעזר צירופי אותיות הקודש יסד שם סוד של אמן כמבואר.

מאמר עניית אמן

הסולם

מאמר

לה) ובזוי יקלו: שואל, מהו ובזוי יקלו. ומשיב, זה הוא מי שאינו יודע ליחד השם הקדוש ולקשר קשר האמונה, ולהמשיך ברכות למקום שצריך. ולכבד שם אדונו. וכל מי שאינו יודע לכבד שם אדונו, טוב לו שלא נברא.

העליות, דהיינו ז"א. ואח"כ ירד במדרגותיו ממעלה למטה, מז"א עד המלכות. שכתוב, צדיק וישר, שהם יסוד שנקרא צדיק, וישר, שהוא המלכות. ולאח"כ קשר קשר של אמונה ואמר, הוא, דהיינו צדיק וישר הוא, וזהו קשר לכל. כי הוא הוא לשון נסתר, הרווח על א"ס ב"ה, המקשר את הכל.

לד) בג"כ בעי בר נש וכו': משום זה צריך האדם לסדר שבח אדונו באותו הדרך, מתחילה, ממטה למעלה, להעלות כבוד אדונו, שהוא המלכות, למקום ששקיו של עמקות הבאר, נמשך ויוצא, דהיינו למקום בינה. ואח"כ להמשיך ממעלה למטה משקיו של נחל הוא שהוא בינה, לכל מדרגה ומדרגה של ז"ס תחתונות, עד מדרגה האחרונה, שהיא מלכות. כדי להמשיך ברכות לכל ממעלה למטה. אח"כ צריכים לקשר קשר בכל, קשר של האמונה, דהיינו לקשר הכל בא"ס ב"ה. כנ"ל. וזהו אדם המכבד שם אדונו, ליחד השם הקדוש. וע"כ כתוב, כי מכבדי אכבד. כי מכבדי בעולם הזה אכבד בעולם הבא.

(דפו"י דף רפ"ה ע"א * דף רפ"ה ע"ב)

לו) א"ר יהודה ובזוי וגו': אר"י, ובזוי יקלו, היינו מי שאינו יודע לכבד את אדונו, ולא נתכוין באמן, שלמדנו, גדול העונה אמן יותר מן המברך. והנה העמדנו לפני ר' שמעון שאמר, שהעונה אמן, מושך ברכות ממבוע, שהוא בינה, אל המלך, שהוא ז"א, וממלך אל המלכה. ובאותיות חקוקות של ר' אלעזר, אומר, מן אלף, דאמן, שהיא בינה, אל המ' דאמן שהיא ז"א. וממ' דאמן לן, שהיא המלכות. כיון שמגיעות הברכות לן, שהיא המלכות, נמשכות ויוצאות משם ברכות לעליונים ותחתונים, ומתפשטות בכל. והקול יוצא

לז) וכד ישראל לתתא, משמרין לאתבא אמן, לכוונא לבייהו כמה דאצטריך, כמה פתחין ע דברכאן פתחון ליה לעילא, כמה טבאן משתכחין בכלהו עלמין, כמה חדו בכלא. מאי אגר להו לישראל דגרמין האי. אגר להו בעלמא דין, ובעלמא דאתי. בעלמא דין בשעתא דעאקין פ להו, ומצלן צלותא קמי מאריהון, קלא מכרזא בכלהו עלמין, ט פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרי אמונים, אלא אמנים. פתחו שערים, כמה דישראל פתחין להו תרעין ז דברכאן, כך השתא פתחו שערים, ותקבל צלותהון מאינון דעאקין להו.

לח) האי בעלמא דין, בעלמא דאתי מאי אגרייהו. דכד יפוק ב"נ מהאי עלמא, דהוה שומר לאתבא אמן. מאי שומר. כלומר, נטיר, ההיא ברכה דאמר ההוא דמברך, ומחכה ליה לאתבא אמן, כמה דאצטריך. נשמתיה סלקא ומכרזי קמיה, פתחו שערים קמיה, כמה דאיהו הוה פתח תרעין כל יומא, כד הוה שומר אמונים.

לט) א"ר יוסי א"ר יהודה, מאי אמן. א"ר אבא, הא אוקמוה כלא, אמן אקרי מבוועא דההוא נחלא דנגיד, אמן אקרי, דכתיב ט ואהיה אצלו אמן, אל תקרי אמן, אלא אמן. קיומא דכלהו ההוא פ נחלא דנגיד ונפיק, אמן אקרי, דתניא ט מן העולם ועד העולם, עולם דלעילא, עולם דלתתא. אוף הכא אמן

חלופי גרסאות

מסורת הוחר

ט (ישעיה כו) יתרו לג צ"י. ט (משלי ח) תולדות ע רברבין. פ מוסיף להו לישראל. צ רברבאן. א צ"ד. ט (תהלים קו) וארא א צ"ה. ק טלא.

עניית אמן

הסולם

מאמר

לענות אמן. מהו שומר, כלומר, ששומר אותה הברכה שאומר המברך ומחכה לו לענות אחריה אמן, כמו שצריך. אז נשמתו עולה ומכרות לפניו פתחו שערים לפניו, כמו שהוא היה פותח שערים כל יום, כשהיה שומר אמונים, דהיינו אמנים.

לט) א"ר יוסי א"ר וכו': א"ר יוסי א"ר יהודה, מהו אמן. א"ר אבא, הרי העמידו הכל. אמן נקרא. המבוע של נחל ההוא הנמשך, שהוא בינה, ונקרא אמן, כי כתוב, ואהיה אצלו אמן, אל תקרי אמן אלא אמן. קיום כל המדרגות, דהיינו אותו נחל הנמשך ויוצא שהוא בינה, נקרא אמן. שלמדנו מן העולם עד העולם פירושו מעולם שלמעלה שהוא בינה, לעולם שלמטה, שהוא מלכות. אף כאן, אמן ואמן, אמן של מעלה שהיא בינה, אמן של מטה שהיא מלכות. אמן, פירושו קיום של כולם. וכבר העמדנו אמן באלו האותיות שבו (כנ"ל אות 17).

יוצא, שתו משקוי הברכות שהוציא פלוני, עבד מלך הקדוש.

לז) זכר ישראל לתתא וכו': וכשישראל למטה שומרים עצמם לענות אמן ולכוין לבם כמו שצריך, כמה פתחי ברכות פתוחים למעלה, כמה טוב נמצא בכל העולמות, כמה שמחה היא בכל. ומחו שכרם של ישראל שגרמו לזה. שכרם הוא בעולם הזה ובעולם הבא. בעולם הזה בשעה שמצירים להם, ומתפללים תפלתם לפני אדונם, הקול מכריז בכל העולמות, פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים. אל תקרי אמונים אלא אמנים. דהיינו ששומרים לענות אמן. פתחו שערים, כמו שישראל פתחו להם שערי הברכות, כך עתה פתחו שערים, ותקבל תפלתם על אלו שמצירים להם.

לח) האי בעלמא דין וכו': זה שכרם בעולם הזה. בעולם הבא מהו שכרם. ומשיב, כי כשיצא האדם מעולם הזה, שהיה שומר (דפו"י דף רפ"ה ע"ב)

ואמן, אמן דלעילא, אמן דלתתא. ה אמן קיומא דכלהו, והא אוקימנא אמן באינון אתוון.

(מ) ר"ש אמר, אלף עמיקא דבירא דכל ברכאן מתמן נבעין ונפקין, ומשתכחין. מ"ם פתוחה, נהרא דנגיד ונפיק, ואקרי מ"ם. ׀ והוא רזא דתנינן, ת מ"ם פתוחה, מ"ם סתומה. כמה דאוקימנא, ז לפרבה המשרה.

(מא) גון פשוטה, כללא דתרין גונין, גון א פשוטה, גון כפופה. גון פשוטה כללא דאת וא"ו, בג"כ כלא אקרי גון ואו גון. וברזא דמתניתא הכי תאנא, ו' דכר, ו' פשוטה כללא דדכר ונוקבא, גון כפופה, בכללא דפשוטה היא. ובספרא דרב המנונא סבא, מם דהכא, היא נוטריקון מל"ך, והיינו אמן, ב אמ"ן נוטריקון, א"ל מ"לך ג"אמן. כללא דכלא, ושפיר הוא, והא אתמר.

(מב) תאנא, כל מאן דשמע ברכה מההוא דמברך, ולא אתכוון באמן, עליה נאמר ובוזי יקלו. כד"א, קר לכם הכהנים בוזי שמי ג מאי עונשיה. כמה דלא פתח ברכאן לעילא, כך לא פתחין ליה. ולא עוד אלא כד נפיק מהאי עלמא, מכריזי קמיה, ואמרי, טרוקו גלי קמיה דפלנייא, ולא ליעול, ולא תקבלון ליה, ווי ליה ווי לנשמתייה.

(מג) תאנא, חייבי דגיהנם, כלהו סלקי במדורין ידיען, וכמה פתחין אית ליה לגיהנם, וכלהו פתחין לקבל פתחין דגן עדן. ובשעתא דאפקי לאינון

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ז (ישעיה ט) ב"א שיט צ"א. ק (מלאכי א) וירא ר ל"ג אמן ביומא דכלהו. ׀ וההוא. ת מ"ם פתוחה מה צ"ה. כללא דתרי גונין גון פשוטה גון כפופה גון פשוטה כללא דאת וא"ו. ול"ג מן מ"ם סתומה עד בג"כ. א כפופה כללא דאת וא"ו כללא דגון כפופה [; פשוטה. ול"ג מן פשוטה עד בג"כ. ב ל"ג אמן. ג מוסיף בשעתא דאצטריך מאי.

עניית אמן

הסולם

מאמר

שבאמן, היא ר"ת מלך. והיינו, אמן, אמן. הוא ראשי תיבות אל מלך נאמן. שהוא כלל הכל. ויפה הוא, וכבר למדנו. (מב) תאנא כל מאן וכו': למדנו, כל מי ששמע ברכה מאתו שמברך, ולא כיוון לבו באמן, עליו נאמר ובוזי יקלו. כש"א לכם הכהנים בוזי שמי. מה ענשו. הוא, כמו שלא פתח ברכות למעלה כך אין פותחים לו ברכות. ולא עוד, אלא כשיוצא מעולם הזה, מכריזים לפניו ואומרים, סגרו הפתחים לפני פלוני, ולא יכנס, ולא תקבלו אותו. אוי לו, אוי לנשמתו.

(מ) ר"ש אמר אלף וכו': רש"א, אלף דאמן היא עמקות הבאר, שכל הברכות נובעות ויוצאות משם ונמצאות. מ' פתוחה, היא נהר הנמשך ויוצא, שהוא יסוד, ונקרא מ', וז"ס שלמדנו, מ' פתוחה היא יסוד, מ' סתומה, היא בינה. כמו שהעמדנו בהכתוב לפרבה המשרה.

(מא) גון פשוטה כללא וכו': ו' פשוטה היא כלל של ב' גונין, ו' פשוטה ג' כפופה. כלומר שכוללת בתוכה גם את הנוקבא דז"א הנקראת ג' כפופה. ו' פשוטה, כללא דאת ו', שכוללת בתוכה גם את הזכר שהוא אות ו' שהוא ז"א. כי ו' פשוטה היא פשיטו דאתכליל כחדא דכר ונוקבא. שהם ז"א שהוא ו', ומלכות שהיא ג' (כנ"ל ב"א אות פ"ג) משום זה הכל ביחד נקרא ג' ו' ו'. ובסוד המשנה, כך למדנו. ו' היא דכר, ו' פשוטה היא כלל דכר ונוקבא. ג' כפופה, היא בכלל ו' פשוטה. ובספרו של רב המנונא סבא המ' שבכאן, (דפו"י דף רפ"ה ע"ב)

מאמר פתחין דגי' ופתחין דגיהנם (מג) תאנא חייבי דגיהנם וכו': למדנו רשעים שבגיהנם, כולם עולים במדורים ידועים. וכמה פתחים יש בגיהנם, וכל הפתחים הם כנגד הפתחים שבגן עדן. ובשעה שמוציאים משם את הרשעים שקבלו ענשם, הם פותחים הפתחים

חייביא דקבילו עונשייהו, אינון פתחי פתיחין, ד ושוויין לון לבר. וכלהו פתחין בשמהן אקרין, לקבליהון דפתחין דגן עדן, וכל פתחא ופתחא, אקרי שמא, לקבלי ההוא פתחא דגיהנם, ואשתמודען פתחין לקבליהון פתחין, אינון פתחין דג"ע.

מד) בגיהנם אית מדורא בתראה תתאה דכלהו, וההוא מדורא הוי מדורא על מדורא, ואקרי (ד) ארץ עיפחה. מה עיפחה. כד"א (ט) רבוע יהיה כפול, ומתרגמינן מרובע יהיה עיף, אוף הכא עיפחה, כלומר כפולה. וההוא אקרי שאול תחתית, שאול הוא מדורא חד. תחתית, הוא מדורא תתאה. ובג"כ אקרי ארץ עיפחה ה תחתית, ואקרי אבדון. וע"ד כתיב, (ח) שאול ואבדון. וכלהו מדורין לא אכפלו, וכלהו לא עייפין בר מהאי.

מה) ותאנא, מאן דנחית לאבדון * דאקרי תחתית, לא סליק לעלמין. וההוא אקרי גבר דאשתצי ואתאביד ו מכלהו עלמין. ותאנא, לההא אתר נחיתן להנהו גברי דמבזי לאתבא אמן, ד ועל אמן סגיאינן דאתאבידו מניה, דלא חשיב להו, דיינין ליה בגיהנם, ונחיתין ליה בההוא מדורא תתאה, דלית בה פתחא, ואתאביד ולא סליק מניה לעלמין. וע"ד כתיב, (ז) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. ולא, והא כתיב (ז) מבטן שאול שועתי שמעת וגו'. וכתיב (ז) מוריד שאול ויעל. אלא הכא שאול, התם תחתית. ואוקימנא הא דאהדר ביה, הא דלא אהדר ביה.

חלופי גרסאות

מסורת הוהר

ד ושאבין. ה תחתיה אקרי [ואקרי] אבדון. ו כלומר. ז ל"ג ועל.

ד) (איוב י) וירא עא צ"י. (ש) (שמות כח) ויחי לד צ"א. (ח) (משלי כז). (א) (איוב ז) תרומה קמה צ"ק. (ב) (יונה ב) ויחי קסד צ"ד זהר חדש כה ט"ב שני"ט. (ג) (ש"א ב) תרומה קמה צ"ר.

פתחין דג"ע ופתחין דגיהנם

הסולם

מאמר

כתוב, שאול ואבדון. שהם, מדורים הכפולים זה על זה. כל המדורים לא נכפלו, וכולם אינם עייפים, כלומר, שאינם נקראים ארץ עיפחה, חוץ מזה.

מה) ותאנא מאן דנחית וכו': ולמדנו מי שיורד לאבדון, שנקרא תחתית, אינו עולה לעולם, ואדם ההוא נקרא איש שכלה ונאבד מכל העולמות. ולמדנו, למקום ההוא מורידים לאותם האנשים המבזים לענות אמן. ודנים אותו בגיהנם על אמנים רבים שנאבדו ממנו שלא החשיב אותם, ומורידים אותו באותו מדור התחתון שאין בו פתח, ונאבד ואינו עולה משם לעולם. וע"כ כתוב, כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה. ושואל, ולא, והרי כתוב מבטן שאול שועתי שמעת וגו', והוא עלה משם. וכתוב, מוריד שאול ויעל. ומשיב אלא כאן שאול. שממנו עוליס, ושם תחתית. שמשם

הפתחים ומשימים אותם לחוץ. וכל הפתחים נקראים בשמות כנגד הפתחים שבגן עדן, וכל פתח ופתח שבגן עדן נקרא בשם, כנגד אותו הפתח מהבחינה שכנגדו בגיהנם, ואלו הפתחים שבגן עדן, נודעים, פתחים כנגד פתחים. כלומר, כשרואים בחינת הפתח שבגיהנם, יודעים על ידו את הפתח שכנגדו בגן עדן, מאיזה בחינה הוא.

מד) בגיהנם אית מדורא וכו': בגיהנם יש מדור אחרון, התחתון של כולם. ומדור ההוא הוא כפול, מדור על מדור, ונקרא ארץ עיפחה, מהו עיפחה. הוא כש"א רבוע יהיה כפול, ומתרגמינן מרובע יהיה עיף. אף כאן עיפחה. כלומר כפולה. ומדור ההוא נקרא שאול תחתית, שאול הוא מדור אחד העליון. תחתית הוא מדור התחתון, ומשום זה נקרא, ארץ עיפחה תחתית, ונקרא ג"כ אבדון. וע"כ (דפו"י דף רפ"ה ע"ב *) דף רפ"ו ע"א

מו) א"ר יוסי, מאי דכתיב ט כי שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'. אותי עזבו מקור מים חיים, דא הוא דלא בעי לקדשא שמא דקב"ה, באמן. מאי עונשיה. כתיב לחצוב להם בארות בארות נשברים, דנחתין לגיהנם דרגא בתר דרגא, עד דנחתין לאבדון דאקרי תחתית. ואי איהו קדיש שמא דקב"ה, לכוונה ה באמן כדקא יאות, סליק דרגא בתר דרגא, לאתעדנא מההוא עלמא דאתי, דנגיד תדיר לא פסיק, הה"ד ה) אמונים נוצר יי ומשלם על יתר עושה גאווה.

מז) תאנא, שירה משיך ברכאן מעילא לתתא, עד דישתכחון ברכאן בכלהו ט עלמין. א"ר אלעזר, זמינין אינון ישראל למימר שירתא, מתתא לעילא, ומעילא לתתא. ולקשרא קשרא דמהימנותא. דכתיב, ו) או ישיר ישראל את השירה הזאת. אז שר לא נאמר, אלא אז ישיר. וכן כלהו כהאי גוונא. את השירה הזאת, מתתא לעילא. עלי באר ענו לה, עלי באר, כלומר סק לאתריך, ז לאתאחדא בבעליך, ח דא הוא מתתא לעילא.

מח) ולבתר מעילא לתתא, באר חפרוה שרים, דאולידו לה אבא מ ואימא, כרוה נדיבי העם, אלין אבהן, דאקרון ט נדיבי עמים. כרוה, אתר לאזדווגא בה מלכא, בברכן. ובמה, הוא זווגא. במחוקק: דא יסוד. במשענותם:

חלופי גרסאות

מסורת הזתר

ד) (ירמיה ב) ויקרא סא צ"מ. ה) (תהלים לא) חלק א' בהשמות רנג. תקונים חדשים קח ט"ד שכ"ח. ו) (במדבר כא) בשלח סג צ"כ. ז) (תהלים מז) לך כה צ"ד. משה ובני ישראל את השירה הזאת לה ויאמרו אשתכחת עמנא ול"ג מן דא עד באר. מ מוסיף ואימא לעילא.

שירת הבאר

הסולם

מאמר

שירה, מושכת ברכות ממעלה למטה עד שתמצאנה ברכות בכל העולמות. אר"א, עתידים הם ישראל לומר שירה ממטה למעלה וממעלה למטה, ולקשר קשר של אמונה (כנ"ל אות ל"ג ע"ש) שכתוב, אז ישיר ישראל את השירה הזאת. אז שר, לא נאמר, אלא אז ישיר, דהיינו לעתיד. וכן כולם על דרך זה, שנאמרו בלשון עתיד. את השירה הזאת, הוא ממטה למעלה, כי השירה היא במלכות שמשוררת למעלה לז"א (כמי"ש שס) עלי באר ענו לה, עלי באר, כלומר, שאמרו למלכות הנקדאת באר, עלי למקומך להתאחד בבעליך, בז"א. זה הוא ממטה למעלה. שמעליס המלכות לז"א.

מח) ולבתר מעילא לתתא וכו': ואח"כ ממשיכים ממעלה למטה, באר חפרוה שרים, באר, היא מלכות, חפרוה שרים, שהולידו אותה

שמעס אינו עולה. והעמדנו, כאן שחזר בו שעשה תשובה. שם שלא חזר בו. מו) א"ר יוסי מאי וכו': אר"י, מה שכתוב, כי שתיים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות וגו'. אותי עזבו מקור מים חיים זה הוא שלא רצו לקדש השם של הקב"ה, באמן. מהו עונשו. הוא שכתוב, לחצוב להם בארות בארות נשברים, שיורדים לגיהנם מדרגה אחר מדרגה עד שיורדים לאבדון, שנקרא תחתית. ואם הוא מקדש השם של הקב"ה לכוון באמן כראוי, עולה מדרגה אחר מדרגה להתעדן מעולם הבא ההוא, שנמשך תמיד ואינו נפסק. ז"ש אמונים נוצר ה' ומשלם על יתר עושה גאווה.

מאמר שירת הבאר

מז) תאנא שירה משיך וכו': למדנו (דפו"י דף רפ"ו ע"א)

דא נצח והוד, נ מעילא לתתא. וממדבר מתנה, וממתנה נחליאל, ומנחליאל במות. הא קשורא שלימא, קשורא דמהימנותא, קשורא קיימא דכלא ביה. מט) א"ר יוסי, זמינן ישראל למימר שירתא שלימתא. שירתא דכליל כל שאר שירין. הה"ד, ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. בההוא זמנא כתיב, ^ח והיה יי למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי אחד ושמו אחד. וכתיב ^ט אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה, אז יאמרו בגוים הגדיל יי לעשות עם אלה. בילא'ו יילא'ו.

חלופי גרסאות

מסורת הזחר

ח) (זכריה יד) תרומה מח צ"ת. ט) (תהלים ככו) נ מוסיף הא מעילא. ט לא גרסינן מן א"ר יוסי עד בההוא.

שירת הבאר

הסולם

מאמר

שהוא אר"א. זה הוא קשר השלם קשר של אמונה, קשר שקיום הכל בו. מט) א"ר יוסי זמינן וכו': אר"י עתידים ישראל לומר שירה שלמה, שירה הכוללת כל שאר שירים. ז"ש, ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו. בעת ההיא כתוב, והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וכתוב אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו וגו'. בילא'ו יילא'ו.

אותה אבא ואמא. כי אר"א תקנו את המלכות בסו"ה ויבן ה' אלקים את הצלע וגו'. כרוח נדיבי עם, אלו הם האבות, דהיינו חג"ת דר"א, שנקראים נדיבי עמים. כרוח, היינו שהם כרו מקום שיזדווג בה המלך בברכות. ובמה. הוא ע"י זוג. כמחוקק זה יסוד. כמשענותם זה נצח והוד. עד כאן ממעלה למטה. ממדבר, שהוא המלכות הנקראת דבור, מתנה, עולה ליסוד הנקרא מתנה. וממתנה עולה נחליאל, שהוא ת"ת. ומנחליאל במות, (דפו"י דף רפ"ו ע"א)